

**УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

КРЕДИТНІ СПІЛКИ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

В. В. В.

**УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

КРЕДИТНІ СПІЛКИ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Рецензенти:

Олейчик А.Я., к.е.н., доцент
(Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України)
Січевлюк В.А., к.ю.н., доцент
(Університет економіки та права «Крок»)
Нікітін А.В., к.е.н., доцент
(Київський національний економічний університет)

Кредитні спілки в Україні: основні засади діяльності. — К.: УІРФР, 2005. — 448 с.

Навчальний посібник підготовлено відповідно до Програм підвищення кваліфікації керівників та головних бухгалтерів кредитних спілок, які були розроблені Українським інститутом розвитку фондового ринку та погоджені з Держаною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

Навчальні матеріали, включені до посібника, розроблялися протягом 2004 року за підтримки Проєкту ТАСІС «Надання підтримки малим та середнім підприємствам на селі» та Канадської програми зміцнення кредитних спілок в Україні. До підготовки навчальних матеріалів були залучені Амерова О.В., Войцехівський С.В., Гастуляк О.Л., Гончаренко В.В., Дученко М.М., Жила Н.М., Пантелеймоненко А.О., Примостка Л.О., Яруничев В.А.

Навчальний посібник стане у пригоді фахівцям кредитних спілок, урядовцям, науковцям, студентам які навчаються за напрямком економіка та підприємництва.

*Рекомендовано до друку на засіданні Вченої Ради Українського інституту розвитку фондового ринку,
протокол № 2 від 24.02.2005 р.*

Support to SME in the Rural Sector

Проєкт "Надання підтримки малим та середнім підприємствам на селі"

19-21 Khreschatik Street, Office 46 (floor 3),
tel./fax: +380 44 228-1508 or 228-6313

Kyiv, 01001 <http://www.rural-sme.org.ua>
e-mail: info@rural-sme.org.ua

МОДУЛЬ 1. ЮРИДИЧНИЙ

Розділ 1. Фінансовий ринок. Розвиток та місце кредитних спілок на фінансовому ринку України.	3
<i>Тема 1. Фінансовий ринок та сучасні тенденції розвитку ринку фінансових послуг України</i>	3
1.1. Ринок фінансових послуг в механізмі ринкової економіки, його структура та функції; сучасний стан ринку фінансових послуг в Україні.	3
1.2. Державне регулювання ринків фінансових послуг в Україні: аналіз нормативно-правових актів та правового забезпечення	11
Розділ 2. Правові засади діяльності кредитних спілок	20
<i>Тема 1. Законодавчі основи діяльності кредитних спілок</i>	20
<i>Тема 2. Основи цивільного законодавства.</i>	24
2.1. Правовий статус фізичної особи	24
2.2. Особливості правового статусу фізичної особи-підприємця	25
2.3. Загальні положення про юридичну особу як суб'єкта цивільних правовідносин.	25
<i>Тема 3. Особливості правового статусу кредитних спілок</i>	
3.1. Поняття, кооперативна природа принципи діяльності кредитної спілки	29
3.2. Особливості створення кредитної спілки.	29
3.3. Членство в кредитній спілці	30
3.4. Органи управління кредитної спілки	30
3.5. Статут та внутрішні положення кредитної спілки	31
3.6. Економічні та господарські аспекти діяльності кредитної спілки	32
3.7. Ліцензування окремих видів діяльності кредитної спілки	32
3.8. Структурні підрозділи та структурні одиниці кредитної спілки	32
<i>Тема 4. Поняття і види правочинів (угод)</i>	40
<i>Тема 5. Правове регулювання трудових відносин.</i>	92
5.1. Порядок укладання, розірвання та зміст трудового договору (контракту)	92
5.2. Заходи заохочення та види стягнень	93
5.3. Колективний договір	94
5.4. Охорона праці	94
<i>Тема 6. Цивільно — правова відповідальність за порушення зобов'язання.</i>	95
6.1. Поняття та значення цивільно-правової відповідальності	95
6.2. Види цивільно-правової відповідальності	95
6.3. Умови (підстави) цивільно-правової відповідальності	96
6.4. Поняття та способи припинення зобов'язань	97

МОДУЛЬ 2. МЕНЕДЖЕМЕНТ І МАРКЕТИНГ

Розділ 3. Особливості організаційного менеджменту в кредитній спілці	123
<i>Тема 1. Основи менеджменту організацій</i>	123
1. Загальне поняття, функції та принципи менеджменту	123
1.2. Особливості організаційної будови кредитної спілки. Функції, обов'язки, компетенція та відповідальність органів управління окремої кредитної спілки. Взаємовідносини між ними	125
1.3. Сутність корпоративної культури. Управління конфліктами. Техніка і етика ведення переговорів	128
1.4. Загальна характеристика внутрішнього управління кредитною спілкою	129
1.5. Розробка та реалізація політики. Внутрішні положення кредитної спілки	129
<i>Тема 2. Стратегічний менеджмент в кредитних спілках</i>	131
2.1. Бачення, місія та стратегічні цілі кредитної спілки. Формування стратегічного бачення	131
2.2. Комплексний аналіз — основа для розробки ефективної стратегії кредитної спілки	132
2.3. Розробка стратегічних напрямків розвитку спілки	134

Тема 3. Управління персоналом	137
3.1. Визначення потреби у персоналі. Технологія добору персоналу	137
3.2. Співбесіда як інструмент відбору працівника	138
3.3. Трудовий договір (контракт)	138
3.4. Права та обов'язки працівників	139
3.5. Накази для особового складу	140
3.6. Порядок переведення на іншу посаду	140
3.7. Робочий час. Час відпочинку. Норми праці	141
3.8. Оплата праці. Поняття мотивації	143
3.9. Рекомендації щодо проведення оцінки діяльності персоналу кредитної спілки	144
Розділ 4. Особливості маркетингу кредитної спілки	147
Тема 1. Сутність маркетингу. Комплексне дослідження ринку	147
1.1. Поняття маркетингу. Комплекс маркетинг міх	147
1.2. Етапи маркетингової діяльності	149
1.3. Заходи цільового маркетингу в діяльності кредитної спілки	150
Тема 2. Маркетингова політика комунікацій. Реклама та пропаганда в діяльності кредитної спілки	152
2.1. Суть маркетингової політики комунікацій	152
2.2. Реклама і пропаганда — головні інструменти маркетингової комунікації	152
2.3. Основні етапи створення рекламної кампанії кредитної спілки	153
Тема 3. Розробка продукту кредитної спілки	155
3.1. Визначення продукту (послуги)	155
3.2. Умови, мотивація та основні етапи розробки продукту	155
3.3. Мобілізація заощаджень	157

МОДУЛЬ 3. ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Розділ 5. Фінансовий менеджмент в кредитних спілках	159
Тема 1. Основи фінансової математики	159
1.1. Основи теорії відсотків	159
1.2. Вартість грошей і час: нарощення та дисконтування грошей	160
1.3. Нарощення та дисконтування грошових потоків	160
1.4. Порівняння альтернативних можливостей вкладання грошових коштів з допомогою техніки дисконтування та нарощування	161
1.5. Розрахунок сум погашення боргу як ануїтету	162
1.6. Вплив інфляції на процентну ставку	162
1.7. Фінансовий калькулятор. Техніка роботи. Використання при фінансових розрахунках	162
Тема 2. Управління фінансовою діяльністю кредитної спілки	162
2.1. Мета та стратегії управління фінансами кредитної спілки	162
2.2. Показники дохідності діяльності кредитної спілки	163
2.3. Ризики в діяльності кредитної спілки	164
2.4. Класифікація економічних ризиків	164
2.5. Фінансові ризики в діяльності кредитної спілки	165
2.6. Функціональні ризики	166
2.7. Загальні принципи управління ризиками	167
2.8. Етапи процесу управління ризиками	168
2.9. Показники ризику	168
2.10. Методи управління фінансовими ризиками	169
2.11. Моніторинг ризиків кредитної спілки	172
Тема 3. Управління пасивними операціями кредитної спілки	173
3.1. Загальні положення	173
3.2. Склад та джерела формування капіталу кредитної спілки	173
3.3. Вимоги до достатності капіталу кредитної спілки	175
3.4. Методи управління залученими коштами	175
3.5. Визначення базової депозитної ставки	176
3.6. Особливості управління запозиченими коштами кредитної спілки	177

<i>Тема 4. Управління активними операціями кредитної спілки</i>	178
4.1. Класифікація активів кредитної спілки	178
4.2. Нормативи якості активів кредитної спілки	179
4.3. Портфельний підхід до управління активами кредитної спілки	179
4.4. Менеджмент кредитного портфеля спілки	179
4.5. Менеджмент портфеля цінних паперів кредитної спілки	181
<i>Тема 5. Управління активами і пасивами</i>	184
5.1. Розвиток підходів до управління активами і пасивами	184
5.2. Стратегії управління структурою активів та зобов'язань	185
5.3. Управління строками залучення пасивів та розміщення активів	186
5.4. Управління обсягами пасивів та активів	186
5.5. Проблеми практичного застосування методів структурного балансування	188
<i>Тема 6. Управління ліквідністю кредитної спілки</i>	189
6.1. Загальні положення	189
6.2. Нормативи ліквідності кредитної спілки	190
6.3. Мета, принципи та інструментарій управління ліквідністю	191
6.4. Стратегії управління ліквідністю	191
6.5. Методи оцінювання потреб кредитної спілки в ліквідних коштах	193
6.6. Аналіз ліквідної позиції кредитної спілки	195
<i>Тема 7. Аналіз фінансового стану кредитної спілки</i>	195
7.1. Загальні підходи до фінансового аналізу	195
7.2. Методичні засади коефіцієнтного аналізу	196
7.3. Основні фінансові коефіцієнти	197

МОДУЛЬ 4. КРЕДИТУВАННЯ

Розділ 6. Кредитування в кредитних спілках	201
<i>Тема 1. Основи кредитування</i>	201
<i>Тема 2. Система кредитування в кредитних спілках</i>	201
2.1. Елементи системи кредитування в кредитних спілках	201
2.2. Класифікація кредитів	202
<i>Тема 3. Кредитна політика кредитної спілки</i>	203
3.1. Поняття і суть кредитної політики	203
3.2. Підготовка і складання положень щодо кредитування	205
3.3. Методика оцінки позичальника	205
3.4. Вимоги до укладання кредитних договорів	210
3.5. Порядок погашення кредиту, нарахування та сплати процентів за користування ним	211
3.6. Ведення кредитних справ та кредитний моніторинг	212
3.7. Внутрішній контроль	212
<i>Тема 4. Управління кредитним портфелем</i>	213
4.1. Визначення прострочення	213
4.2. Вартість прострочення	214
4.3. Вплив прострочення на діяльність кредитної спілки	214
4.4. Рівень прострочення платежів	214
4.5. Ризик кредитного портфеля (рівень прострочення кредитного портфеля)	214
4.6. Рівень погашення	215
4.7. Рівень щорічних збитків за кредитами	215
4.8. Показники ефективності управління кредитним портфелем	215
<i>Тема 5. Управління процентними ставками в кредитних спілках</i>	216
5.1. Основні поняття та форми процентних ставок	216
5.2. Вартість кредиту	216
5.3. Розрахунок ефективної вартості кредиту	216
5.4. Приклади розрахунку ефективної процентної ставки за кредитом	216
5.5. Суть процентної політики спілки	217
5.6. Розрахунок самоокупної процентної ставки в кредитній спілці	217
5.7. Ефективна доходність кредитного портфеля	218
5.8. Види ціноутворення за кредитами	218

Тема 6. Механізм кредитування в КС	218
6.1. Порядок надання кредитів	218
6.2. Прийом і оформлення заяви на кредит	218
6.3. Перевірка інформації про заявника	219
6.4. Оцінка спроможності (здатності) позичальника повернути кредит	220
6.5. Перевірка забезпечення	
6.6. Підготовка кредитного договору	222
6.7. Оцінка кредитного ризику та прийняття кредитного рішення	222
6.8. Структурування кредиту	223
6.9. Обслуговування кредитів	223
6.10. Робота з простроченими кредитами	224
6.11. Обігова відомість кредитів	235

МОДУЛЬ 5. БУХОБЛІК І АУДИТ

Розділ 7. Основи бухгалтерського обліку	237
<i>Тема 1.</i> Предмет бухгалтерського обліку	237
<i>Тема 2.</i> Метод бухгалтерського обліку	238
<i>Тема 3.</i> Способи виправлення помилок в бухгалтерських записах	252
<i>Тема 4.</i> Організація бухгалтерського обліку в кредитній спілці	253
Розділ 8. Фінансовий облік. Специфіка бухгалтерського обліку активів, капіталу і зобов'язань у кредитній спілці	255
<i>Тема 1.</i> Облік основних засобів та інших необоротних матеріальних активів	255
<i>Тема 2.</i> Облік грошових коштів та фінансових інвестицій	274
<i>Тема 3.</i> Облік розрахунків	288
<i>Тема 4.</i> Облік капіталу	304
<i>Тема 5.</i> Облік довгострокових зобов'язань	310
<i>Тема 6.</i> Облік поточних зобов'язань	312
<i>Тема 7.</i> Облік діяльності кредитної спілки	333
<i>Тема 8.</i> Облік позабалансових операцій	341
Розділ 9. Звітність кредитних спілок	343
<i>Тема 1.</i> Фінансова звітність	343
<i>Тема 2.</i> Звітні дані	369
Розділ 10. Система оподаткування в Україні. Оподаткування кредитних спілок	380
<i>Тема 1.</i> Податкова система України	380
1.1. Основи побудови податкової системи України	380
1.2. Адміністрування податкових зобов'язань	387
Розділ 11. Основи аудиту	400
<i>Тема 1.</i> Аудит як форма контролю, його об'єкти і метод	400
1.1. Проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні. Його сутність, мета і завдання	400
1.2. Міжнародні стандарти аудиту	400
1.3. Види аудиту	402
1.4. Предмет, об'єкти і метод аудиту	403